

Türkiye’de Ortaöğretim Sisteminin Sorunları ve Değerlendirilmesi: Bir Meta Sentez Çalışması¹

Selim TAŞ² & Necdet AYKAÇ³

ÖZET

Bu çalışmada, Türkiye’deki ortaöğretim sisteminde var olan sorunlarla ilgili yapılan çalışmaların meta-sentez yöntemi kullanılarak değerlendirilmesi amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda “ortaöğretim”, “ortaöğretim sistemi”, “ortaöğretim sisteminin sorunları”, “lise sistemi” ve “lise sisteminin sorunları” anahtar kelimeleri kullanılarak Yükseköğretim Kurulu (YÖK) tez merkezi (tez adı alanında), EBSCOHost veri tabanı (başlık ve içerik alanında) ve Web of Science veri tabanlarında (başlık ve içerik alanında) arama yapılmış; üç yüksek lisans tezi, 25 makale, bir kitap ve bir çalıştay raporu çalışmaya dâhil edilmiştir. Araştırmada Noblit ve Hare’in (1988) geliştirdiği analiz aşamaları takip edilmiş ve tematik sentez yöntemine göre analiz edilmiştir. Buna göre oluşturulmuş tema ve kodlar frekans tabloları ile verilmiş ve yorumlanmıştır. İnceleme sonunda elde edilen bulgular sistemden, fiziki ortam ve altyapıdan, öğretmenden, finans ve programdan kaynaklı sorunlar olmak üzere beş başlıkta ele alınmıştır. Araştırma sonunda ortaöğretim sisteminin sorunları arasında, bir üst kademeye geçiş sistemi, eğitimde fırsat eşitsizliği, personel kalitesi/niteliği, siyasi/ideolojik-bürokrasi, kalabalık sınıflar, bina yetersizliği, araç gereç eksikliği sorunları olduğu belirlenmiştir.

Anahtar Sözcükler: Ortaöğretim, Ortaöğretim sistemi, Ortaöğretim sisteminin sorunları

 DOI Number: <http://dx.doi.org/10.22521/jesr.2020.101.2>

e-ISSN 2146-5266

Received Date: 20.03.2020

Accepted Date: 19.05.2020

Atıf için / Please cite as:

Taş, S., & Aykaç, N. (2019). Türkiye’de ortaöğretim sisteminin sorunları ve değerlendirilmesi: Bir meta sentez çalışması. *Eğitim Bilimleri Araştırmaları Dergisi - Journal of Educational Sciences Research*, 10(1), 22-41. <https://dergipark.org.tr/ebader>

¹ Bu çalışma 3. Uluslararası Felsefe, Eğitim Sanat ve Bilim Tarihi Sempozyumu’nda sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

² Doktora Öğrencisi- Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi stas@mu.edu.tr - ORCID: 0000-0002-6946-6218

³ Doç. Dr. - Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi necdetaykac@mu.edu.tr - ORCID: 0000-0003-1729- 524X

GİRİŞ

Bir ülkenin gelişmesi, yetiştirdiği eğitilmiş insan gücü ile mümkün olabilmektedir. Eğitilmiş insan gücü yetiştirebilmesinin eğitime ve eğitim kurumlarına verilen önemle doğrudan ilişkili olduğu söylenebilir. Baloğlu’nun (1990) belirttiği üzere ülkelerin eğitim düzeyi aynı zamanda her toplumun gelişmişlik düzeyinin bir göstergesi olarak görülebilir. Bu yönüyle nitelikli bir eğitim, bireyin olduğu kadar toplumun ve ülkenin kalkınmasında önemli bir rol oynamaktadır. Dolayısıyla eğitim kademelerinde temel eğitimden yükseköğretime kadar sorunların belirlenip çözülmesi nitelikli bir eğitiminde önünü açabilecektir. Eğitim sistemi içinde, her bir kademe ayrı bir öneme sahip olmakla birlikte, ortaöğretim kademesi yükseköğretime hazırlayan bir geçiş aşaması olması ve ara eleman gücünü yetiştiren mesleki eğitim sistemi ile ayrı bir öneme sahiptir. Ortaöğretim kademesi, bir ülkenin kalkınmasında önemli rol oynayan teknik eleman, teknisyen gibi ara elemanları yetiştirme yanında gençleri hayata ve meslek hayatına hazırlayan ve temelde edinilen bilgi ve becerileri daha derin ve geniş anlamda öğrencilere kazandıran, kademe olarak da işlev görmektedir (Razon, 1982). Bu bakımdan ortaöğretim öğrencilerinin nitelikli birer insan olarak yetiştirilmesi anlamında önemli olduğu düşünülmektedir. Ancak Türk eğitim sisteminin her kademesinde olduğu gibi ortaöğretim sisteminde de önemli sorunların olduğu söylenebilir. Ayrıca ilköğretimde çözülemeyen birçok sorun ortaöğretime yansarak ortaöğretimin sorunlarını artırmaktadır (TED, 2010). Bu sorunların yükseköğretime girmeden veya iş hayatına atılmadan hemen önceki eğitim kademesi olan ortaöğretimde yaşanması, gençlerin hayata olan hazırlıklarını da olumsuz yönde etkileyebilmektedir. Bu açıdan bakıldığında ortaöğretim sisteminin girdileri, çıktıları, kurumları ve paydaşları ile bir bütün olarak düşünülüp yaşanan sorunların neler olduğunun ortaya çıkartılması oldukça önemlidir. Tarihsel olarak da ortaöğretim sistemine bakıldığında etkili bir ortaöğretim sisteminin henüz kurulamadığı görülmektedir.

Ortaöğretim kurumlarının tarihi, Osmanlı Devletinde 1776 yılından itibaren Batı örneği ile kurulmuş askeri okullara kadar dayanmaktadır. Daha sonra ortaöğretim kurumları, Tanzimat döneminde (1839) Rüştîye, İdadi ve Sultani isimleri ile açılmış ve yine bu dönemde Darülfünun kurulmuştur. Bunların yanında medreseler ve sıbyan mektepleri de varlıklarını sürdürmüşlerdir (Akyüz, 2012). Tevhidi Tedrisat Kanunu (Öğretimlerin Birleştirilmesi Yasası) (1924) ile eğitimde birlik sağlanması adına ülkedeki eğitim kurumları Milli Eğitim Bakanlığı’na bağlanmıştır. Yine 1924 yılında liseler ortaöğretimin ikinci kademesi olarak açılmış ve üç yıl olarak eğitim vermeye başlamıştır. 1949 yılında liselerin dört yıla çıkartılma kararı alınmış ve 1952 ile 1955 yılları arasında uygulamaya konulmuştur. Ancak 1956 yılında liseler tekrar üç yıla indirilmiştir. 1970 yılında Türk Eğitim Sistemi yeniden düzenlenmiş ve liseler eskisi gibi ortaöğretimin ikinci kademesi olarak hizmet vermeye başlamıştır. 2005-2006 eğitim öğretim yılından itibaren ise 9. sınıftan başlamak üzere liseler kademeli olarak dört yıla çıkartılmıştır (Ünal, & Ünal, 2010). 1973 yılında çıkartılan 1739 sayılı Millî Eğitim Temel Kanununun 26. maddesi ile ortaöğretim “temel eğitime dayalı, en az üç yıllık eğitim veren genel, meslekî ve teknik öğretim kurumlarının tümü (liseler)” olarak tanımlanmıştır (Resmi Gazete, 1973). Bu madde 2016 yılında “Ortaöğretim; ilköğretime dayalı dört yıllık zorunlu örgün veya yaygın öğrenim veren genel, mesleki ve teknik öğretim kurumları ile mesleki eğitim merkezlerinin tümünü kapsar biçiminde ifade edilmiştir. Bu kurumların amacı ise yine 1739 sayılı kanunun 28. maddesinde (Resmi Gazete, 1973):

“Milli Eğitimin genel amaçlarına ve temel ilkelerine uygun olarak:

1. Bütün öğrencilere ortaöğretim seviyesinde asgari ortak bir genel kültür vermek suretiyle onlara kişi ve toplum sorunlarını tanımak, çözüm yolları aramak ve yurdun iktisadi sosyal ve kültürel kalkınmasına katkıda bulunmak bilincini ve gücünü kazandırmak

2. Öğrencileri, çeşitli program ve okullarla ilgi, istidat ve kabiliyetleri ölçüsünde ve doğrultusunda yükseköğretime veya hem mesleğe hem de yükseköğretime veya hayata ve iş alanlarına hazırlamaktır.

Bu görevler yerine getirilirken öğrencilerin istekleri ve kabiliyetleri ile toplum ihtiyaçları arasında denge sağlanır”

şeklinde ifade edilmektedir. Ancak bu amaçlara ne ölçüde ulaşılabildiği halen tartışma konusu olmaya devam etmektedir. Ortaöğretimde yaşanan sorunlar arasında yer alan meslek liselerine gerekli yönlendirmelerin yapılmaması, yükseköğretime geçiş sistemi ile yükseköğretimin önünde yığılmaların önlenememesi, fiziki ve teknolojik yapı eksikliği ve öğrenci öğretmen sorunları ön plana çıkmaktadır (TED, 2010). 2019 yılı Yükseköğretim Kurumları Sınavı (YKS) yerleştirme sonuçlarına göre iki milyon beş yüz binin üzerinde başvuru olmasına rağmen bu öğrencilerin yalnızca dört yüz dokuz bini dört yıllık öğrenim veren kurumlara yerleşmiştir. Başvuran adayların üç yüz yetmiş beş bini ise daha önce bir yükseköğretim kurumuna yerleşen adaylardan oluşmaktadır ve bu öğrencilerin yaklaşık 27 bini bir lisans programına yeniden yerleşmiştir (ÖSYM, 2019). Bu durumun gerekli yönlendirmenin yapılamamasından kaynaklandığı söylenebilir. Kuşkusuz bu sorunların çözülememesinin çeşitli nedenleri bulunmaktadır. Osmanlı döneminde ortaöğretime yeterli önem verilmemiştir. Cumhuriyet’in ilk yıllarda ise niteliğe önem verilmek için çaba harcanmasına rağmen okuma yazma oranının düşüklüğü ve yetmiş nitelikli öğretmen sayısının azlığı bu çabaların başarıya ulaşmasına engel olmuştur. Ancak cumhuriyet döneminde özellikle öğretmen yetiştirmede Köy Enstitüleri gibi nitelikli kurumların açıldığını da görmek mümkündür.

Cumhuriyet döneminde Osmanlı’dan alınan miras kapsamında ortaöğretim ve lise toplam okul sayısı 153 olarak belirtilmektedir. Okuryazarlık oranı da oldukça düşük olan cumhuriyetin ilk yıllarında yapılan devrimlerle bu oranı arttırmaya yönelik çabalar gözlenmiştir. Cumhuriyetin ilk yıllarında hem sorunları çözmek hem de eğitime yön vermek adına Heyet-i İlmiye toplantıları düzenlenmiştir. Milli eğitim şuralarına kadar eğitime yön vermiş bu toplantılarda ortaöğretim ile ilgili lisenin kaç yıl olması gerektiği, kaç saat ders okutulacağı, sayıların artırılması gibi nitelikten çok nicelik kararları alınmıştır (Dönmez, 2005). Heyet-i İlmiye toplantılarını takiben yapılan milli eğitim şuralarının ilk altısında ortaöğretim ile ilgili daha çok niceliğe yönelik kararlar alınmıştır. Kuşkusuz cumhuriyetin ilk yıllarında okuma yazma oranının çok düşük olmasından dolayı ilkokul ve okul öncesine daha çok önem verilmiştir. Yedinci Milli Eğitim Şurasına kadar ortaöğretimin göz ardı edildiği söylenebilir. Yedinci Milli Eğitim Şurasında (1962) ve bundan sonraki şuralarda da ortaöğretim programına ve sorunlarına değinilse de, bu sorunların çözümüne yönelik yeterli adımlar atıldığını söylemek oldukça zordur. Bu açıdan bakıldığında ortaöğretim sisteminin hem geçmişten getirdiği hem de günümüzde açığa çıkan önemli sorunların olduğu görülmektedir. Bu sorunların çözümü yönünde adımlar atılmasına karşın bu sorunların varlığının halen devam ettiği gözlemlenmektedir (Yılmaz ve Altinkurt, 2011). Bu sorunlara ilişkin geçmişte ve hali hazırda günümüzde bir çok çalışma ve çalıştay yapılmış ve raporlar hazırlanmıştır (Adem, 1991; Badur, 2014; Bora, 2012; Gürkan, 1987; Haktanır, Dinçer, Turcan, Küçükturan, & Şen, 2004; Karacaoğlu, & Acar, 2010; ODTÜ Eğitim Fakültesi, 2012; Razon,

1982; TED, 2010; Uluğ, 1988). Yapılan bu çalışmalarda ortaöğretime ait olan birçok sorunun gün yüzüne çıktığı görülmektedir. Bu çalışmaların meta sentez yöntemi ile analiz edilerek ortaöğretime ilişkin sorunların sistematik olarak ele alınması ve bu sorunlara yönelik olarak çözüm önerilerinde bulunulması oldukça önemlidir. Bu çalışmada da Türkiye’deki ortaöğretim sisteminde var olan sorunlarla ilgili yapılan çalışmaların meta-sentez yöntemi kullanılarak değerlendirilmesi amaçlanmıştır.

YÖNTEM

Araştırmanın Deseni

Araştırmada Türkiye’deki ortaöğretim sistemi ile ilgili yapılan araştırmaların yorumlanması için meta-sentez yöntemi kullanılmıştır. Meta-sentez, bir dizi araştırma çalışmalarının bulgularını titizlikle incelemeyi ve yorumlamayı içeren eksiksiz bir çalışmadır (Jensen, & Allen, 1996 Akt: Finfgeld, 2003). Meta-sentez, sadece alanyazının sistematik bir gözden geçirmesi veya araştırma bulgularının harmanlanması (yani kodlanması) değildir. Meta-sentezin amacı, bireysel araştırmalardan elde edilen sonuçlardan daha sağlam olan bulguların yeni ve bütünlendirici bir yorumunu üretme sürecidir (Finfgeld, 2003). Bu süreç, yorumsal bir süreçle daha büyük anlamlar oluşturmak için mevcut çalışmaların sentezlenmesini içerir (Erwin, Brotherson, & Summers, 2011).

Noblit ve Hare (1988), yorumlayıcı araştırmayı sentezlemek için kullanılan meta-sentez araştırmalarının aşamalarını şu şekilde ifade eder (Akt: Savin-Baden, & Major, 2010).

1. Bir soru formüle etmek
2. Veri olarak neyin sayılacağına karar vermek
3. Araştırmaları toplamak
4. Özgün çalışma örneklerinin seçilmesi
5. Dâhil etme ve hariç tutma ölçütlerine karar verme
6. Örneklemeye için bir süreç oluşturulması
7. Çalışmaların niteliğini değerlendirmektir.

Bu araştırmada da yukarıda belirtilen aşamalardan yola çıkarak ortaöğretim sisteminin sorunları sistematik olarak ortaya çıkarılmıştır. Daha sonra veri olarak nelerin sayılacağına karar verilmiş ve araştırmalar toplanmıştır. Toplanan araştırmalardan özgün olanlar seçilmiş ve araştırmaya dâhil edilip edilmeyeceği kararlaştırılmıştır.

Verilerin Toplanması

Bu çalışmada Noblit ve Hare’in (1988) benimsenen aşamaları doğrultusunda öncelikle problem tanımlanmış ve daha sonra amaca uygun çalışmaları bulabilmek için Ocak 2018 ile Nisan 2018 tarihleri arasında “ortaöğretim”, “ortaöğretim sistemi”, “ortaöğretim sisteminin sorunları”, “lise sistemi” ve “lise sisteminin sorunları” anahtar kelimeleri kullanılarak arama yapılmıştır. Aramalar Yükseköğretim Kurulu (YÖK) tez merkezi (tez adı alanında), EBSCOHost veri tabanı (başlık ve içerik alanında) ve Web of Science veri tabanlarında (başlık ve içerik alanında) yapılmış ve toplamda 4683 çalışmaya ulaşılmıştır. Bu araştırmaların 216 tanesinin bu araştırmanın problemi ile ilişkili olduğu tespit edilmiş ve özet kısımları incelenerek spesifik konulara değinen çalışmalar elenmiş ve araştırmaya konu olan 30 çalışmanın araştırmanın ölçütlerini tam olarak karşıladığına karar kılınmıştır. Bu Ölçütler aşağıda yer almaktadır:

1. Ortaöğretim sisteminin sorunları başta olmak üzere anahtar kelimeleri içeriyor olması,
2. Çalışmaların Türkiye sınırları içinde olması;
3. Çalışmaların nitel araştırmalar ya da raporlar olması (Ampirik çalışmalar araştırmaya dâhil edilmemiştir),
4. Özgün metnin tamamına ulaşılabilir olması.

Bu ölçütler aynı zamanda hariç tutma ölçütleri olarak kullanılmıştır. Belirtilen ölçütlere uymayan çalışmalar araştırmaya dâhil edilmemiştir. Aşağıdaki tabloda araştırma kapsamına alınan çalışmaların çalışma konuları, kaynakçası ve kodları sunulmuştur.

Tablo 1. *Araştırma kapsamına alınan çalışmalar*

Araştırma Kodu	Kaynakça	Araştırma Konusu
A1	Karacaoğlu ve Acar (2010)	Yenilenen programların uygulanmasında öğretmenlerin karşılaştığı sorunlar
A2	Haktanır vd. (2004)	Eğitim bilimleri bakış açısıyla eğitimin güncel sorunları ve çözüm önerileri
A3	Ayvacı, Bakırcı ve Başak (2014)	Fatih projesinin uygulama sürecinde ortaya çıkan sorunların idareciler, öğretmenler ve öğrenciler tarafından değerlendirilmesi
A4	Badur (2014)	12 yıllık zorunlu eğitim sisteminde okul yönetiminde karşılaşılan sorunlar
A5	Bora (2012)	Kız çocuklarının zorunlu eğitim sonrası ortaöğretime devam etmeme nedenleri
A6	Çıngı, Kadılar ve Koçberber (2009)	Türkiye’de ilköğretim ve ortaöğretim olanaklarının ilçe bazında incelenmesi
A7	Demir ve Demir (2012)	Türkiye’de yeni lise öğretim programları: sorunlar beklentiler ve öneriler
A8	Erdem (2010)	İlköğretim ve ortaöğretim öğretmenlerinin karşılaştığı ekonomik sorunlar ve bu ekonomik sorunların performanslarına etkisi konusundaki görüşleri
A9	Erdener, Sezer ve Tezci (2017)	Liselerde sık karşılaşılan öğrenci problemleri
A10	Gül (2008)	Türkiye’nin eğitim sorunları, AKP’nin eğitime bakışı ve çözüm önerileri
A11	Günbayı, Yücedağ ve Yücel (2015)	Fen lisesinde yaşanan sorunlara ilişkin öğretmen, öğrenci ve yönetici görüşleri: bir durum çalışması
A12	Arslan (2004)	Eğitim sistemimizin kapanmayan yarısı yükseköğretime geçiş
A13	Özkan ve Er (2017)	Türkiye Cumhuriyeti’nin ilk on beş yılında ve son on beş yılda eğitim programları alanında yaşanan sorunlar: karşılaştırmalı bir analiz
A14	Adem (1993)	Ortaöğretimin bugünkü planlama sorunları
A15	Gürkan (1987)	Ortaöğretim kurumlarında öğretime ilişkin sorunlar
A16	Akbulut (2014)	Türkiye’de son dönemde uygulanan ortaöğretim politikalarının etkinlik ve fırsat eşitsizliği analizi
A17	Akın, Şimşek ve Erdem (2007)	Türkiye’de eğitim sorunu
A18	Gedikoğlu (2005)	Avrupa birliği sürecinde Türk eğitim sistemi: sorunlar ve çözüm önerileri
A19	ODTÜ Eğitim Fakültesi (2012)	İlköğretim ve ortaöğretimin yeniden yapılandırılması ODTÜ eğitim fakültesi görüşü
A20	Koçak (2012)	Türk ve Alman eğitim sistemlerinde yükseköğretime geçiş süreci
A21	Kösterelioğlu ve Bayar (2014)	Türk eğitim sisteminin sorunlarına ilişkin güncel bir değerlendirme

Tablo 1 – Devamı

Araştırma Kodu	Kaynakça	Araştırma Konusu
A22	Murat ve Şahin (2014)	Gençlerin istihdamı/işsizliği bakımından Türk eğitim sisteminin değerlendirilmesi
A23	Razon (1982)	Türkiye’de ortaöğretim ve sorunları
A24	Uluğ (1998)	Eğitim sisteminde değişime yapısal uyum sorunları
A25	Yaman (2010)	Kalabalık sınıfların etkileri: öğrenciler ne düşünüyor?
A26	Yelken, Kılıç ve Üredi (2010)	Stratejik planlama uygulamalarına ilişkin ilk ve orta öğretim okul müdürlerinin görüşleri
A27	Keser ve Çetinkaya (2013)	Öğretmen ve öğrencilerin etkileşimli tahta kullanımına yönelik yaşamış oldukları sorunlar ve çözüm önerileri
A28	Çetinkaya ve Keser (2014)	Öğretmen ve öğrencilerin tablet bilgisayar kullanımında yaşadıkları sorunlar ve çözüm önerileri
A29	Yeşil ve Şahan (2015)	Öğretmen adaylarının Türk eğitim sisteminin en önemli sorun, neden ve çözüm yollarına ilişkin algıları
A30	Dinç, Uzun ve Çoban (2014)	Eğitimde kademeler arası geçişle ilgili öğretmen görüşlerinin incelenmesi

Verilerin Analizi

Araştırma verileri içerik analizi tekniği ile çözümlenmiştir. Savin-Baden ve Major (2010) bir meta-sentezdeki verilerin işlenmesinin ilk adımının, ilk sıra temalarının oluşturulduğu analiz olduğunu belirtmektedir. “Analiz” terimi, temel elemanlara ayırmak, temaları incelemek veya araştırmak anlamına gelmektedir. Nitekim bu aşamada yapılan şey, bireysel çalışmalardan gelen konuları parçalamak ve öğelerini incelemektir. Analizin ilk adımı çalışmaların her birini basitçe tanımlamayı içermektedir. Bir sonraki adım, çalışmalarda temaların yer almasını içerir. Bu, içinde bulunan temalar için desteklenen ve güvenilir olan tüm bilgileri gözden geçirip bunları etiketlemek anlamına gelmektedir. Temalar geliştirildikten sonra, orijinal makalelerin metni analiz edilmektedir. Bu araştırmada, araştırmaya alınan çalışmaların analizi bu adımlar doğrultusunda yapılmıştır. Buna göre araştırmaya alınan çalışmaların konuları parçalanmış ve öğeleri incelenmiştir. Çalışmaların her biri basitçe tanımlanmış ve temalar oluşturulmuştur. Oluşturulan temalar kapsamında orijinal makalelerin metinleri analiz edilmiştir.

BULGULAR

Türkiye’de ortaöğretim sistemine yönelik sorunlar Tablo 1’de verilen çalışmalar incelenerek tespit edilmeye çalışılmıştır. Elde edilen bulgular sistemden kaynaklı sorunlar, fiziki ortam ve altyapıdan kaynaklı sorunlar, öğretmenlerden kaynaklı sorunlar, finans kaynaklı sorunlar ve programdan kaynaklı sorunlar olmak üzere beş başlık altında ele alınmıştır.

Sistemden Kaynaklı Sorunlar

30 çalışmanın 14’ünde ortaöğretim sisteminin sorunlarının sistemden kaynaklandığına değinilmiştir. Elde edilen tema ve kodlara aşağıdaki tabloda yer verilmiştir.

Tablo 2. Sisteme ilişkin sorunlar

Tema	Kodlar	f
Bir Üst Kademeye Geçiş	Yönlendirme yöneltme ve rehberlik sorunu	9
	İşsizlik sorunu	4
Eğitimde Fırsat Eşitsizliği	Okullaşma oranı sorunu	3
	Eğitimde cinsiyet eşitsizliği sorunu	3
Yönetici/Yönetim	Hizmet içi eğitim sorunu	5
	Öğretmen eksikliği sorunu (Bölgesel dağılım)	5
	Denetim sorunu	3
	Siyasi/ideolojik - bürokratik sorun	3
	Okul aile çevre işbirliği sorunu	1
	Okulun cazibe merkezi olmama sorunu	1
	Öğretmenlerin itibar düşüklüğü sorunu	1

Tablo 2’de, yapılan araştırmaların sistem kaynaklı sorunlarına yer verilmiştir. Buna göre, sistemden kaynaklı sorunlar üç tema altında toplanmıştır. Bu tema bir üst kademeye geçiş sistemi, eğitimde fırsat eşitsizliği ve yönetici/yönetim sorunları olarak belirlenmiştir. Bir üst kademeye geçiş sistemi temasında ortaöğretim mezuniyeti sonrasında karşılaşılabilecek işsizlik sorunu ile öğrencilerin ortaöğretimde ve ortaöğretime geçişte yanlış yönlendirilmelerine değinilmiştir. Aşağıda bulgulara ilişkin görüşlere yer verilmiştir.

“Ortaöğretimden sonra iş bulamayan, buldukları işlerde mutlu olamayan, çalışmak istemeyen, daha iyi bir konumda askerlik yapmak isteyen veya askerlik hizmetlerini herhangi bir gerekçeyle ertelemek isteyenler çözümü yükseköğretime geçişte aramaktadır” (A12).

“Bu sorun meslek liselerine verilen önemin arttırılmasıyla çözülebilir. Günümüzde meslek liseleri var ama gereken önem verilmiyor. Küçük yaşlardan mesleklere yönlendirme ve uygun eğitim vermeyle bu sorun aşılabılır” (A29).

“Mezun olduktan sonra işe alınabilecek kadar öğrenci üniversitelere yerleştirilmelidir. Diğerleri ise erken yaşta meslek okullarına yönlendirilmelidirler” (A29).

“insan hayatının üç saatlik bir sınava sığdırılması doğru değil.”, üç saatlik bir sınavın hayatımı belirlemesini istemiyorum başka yollar bulunmalı.”, “bütün hayat tek bir sınava bağlı, adil değil” (A17).

“Okulda arkadaşlarımın sayısal dersler, fen, genel kültür anlamında kendini geliştirmek yerine, üniversite sınavlarının yarattığı stresten dolayı bu sınavlara odaklanmaları, kendilerine yeni ufuklar açmaya meraklı olamayacak kadar baskı altında kalmaları beni derinden üzüyor” (A11).

Bir Üst Kademeye Geçiş Sistemi ile ilgili görüşler incelendiğinde askerlik hizmetini ertelemek için yükseköğretime yönelme, meslek liselerine önem verilmemesi, istihdamdan fazla öğrenci alınması gibi sorunlar olduğu görülmektedir. Bu sorunları üniversite sınavlarının üç saatle sınırlandırılması ve sınavın yarattığı stres takip etmektedir. Eğitimde fırsat eşitsizliği teması altında okullaşma oranı ve eğitimde cinsiyet eşitsizliği sorunlarına değinilmiştir. Bulgulara ilişkin görüşlerden bazıları aşağıda belirtilmiştir:

“Kız kardeşlerim kültür baskısından dolayı okula gitmedi. Kızın okulda olması ayıp sayılıyor. Şuan bile bir kızın doktora gitmesi veya şehir merkezine gidip gezmesi ayıp yani tek başına gidemez yanında bir erkek olmadığı için. Lisede de böyle bir imkân olmadığı için okula göndermezlerdi. 5 erkekiz hepimiz okuyoruz. Kız evde de ikinci plandadır” (A5).

“Birincisi örf ve adetlerimize uygun değildir. İkincisi bizim bulunduğumuz yörede geçersizdir. Bir kız 17-18 yaşını doldurduğunda evinde oturması lazımdır, çeyizini düzmesi lazım Beraber okudukları için bizim dinimize uygun değil” (A5).

“Okullar karma karışık, kız erkek karışık olduğu için ve bugün 14, 15, 16, 17, 18, 19 yaşındaki bir kıza tek başına bırakamazdım erkeklerin arasına yani bunun sonucunda göndermedim”(A5).

“Parasızlıktan, evde çalışacak kimse olmamasından, maddi durumumuz kötü olmasından dolayı gönderemedim.” (A5).

“Mevsimlik işçi olarak çalışıyoruz. Okul zamanı burada olmuyoruz. Maddi durumumuzdan dolayı gönderemedik” (A5).

Eğitimle fırsat eşitsizliği, kültür baskısı yüzünden kız çocuklarının okula gidemediği, mevsimlik işçi olarak çalıştıkları ve ekonomik durumlarının kötü olmasından dolayı okuyamadıkları görülmektedir. Yönetici/yönetim teması altında ise hizmet içi eğitim, öğretmen eksikliği (Bölgesel dağılım), denetim, siyasi/ideolojik - bürokratik, okul aile çevre işbirliği, okulun cazibe merkezi olmama ve öğretmenlerin itibar düşüklüğü sorunlarına değinilmiştir. Bu sorunlara ilişkin bazı görüşler aşağıda verilmiştir.

“Hizmet içi eğitimin yetersizliği. Verilenlerin de gerektiği şekilde verilmemesi. Yapmış olmak için yapılması” (A1).

“Teorik bilgilerin verildiği seminerler yerine, uygulamaya dönük somut örnekleri verildiği, karşılıklı soru cevap şeklinde yürütülen seminerler bekliyorum” (A7).

“Okullardaki teknoloji kullanımının etkililiğini denetleyecek ve eksiklikleri giderebilecek alan uzmanlardan oluşan birimlerin oluşturulması gerektiği” (A27).

“Ortaöğretim kurumlarını denetleyenlerin yeterli ve özellikleri öncelikle tanımlanmalı ve bu doğrultuda denetçi eğitim programları geliştirilmeli” A(2).

“Temel bir milli eğitim politikası yok. Her gelen kendi ideolojik çerçevesinden sistem üzerinde oynamalar yapıyor. Sonuçta eğitim sistemi yaz- boz tahtasına dönüyor...” (A17).

“Okul, aile ve çevre işbirliği her öğretim yılı başında planlanmalı ve gerçekleştirilmeli. Veliler de kurumun bir parçası olarak görülmeli ve eğitimle ilgili alınacak kararlara velilerin katılımı sağlanmalı” A(2).

“Öğrenciler sene sonlarında devamsızlıklarına ve derslerdeki başarısızlıklarına rağmen alt sınıftan bir üst sınıfa geçiyorlar. Bununda onların okula olan ilgilerini azalttığını ve gereksiz olduğunu düşündüklerini tahmin ediyorum. En önemlisi bu yönetmelik okullardaki öğretmenlerin bütün itibarlarını sarsmış durumda” (A17).

Yönetici/yönetim teması altındaki araştırmalarda ortaya çıkan görüşlerde hizmet içi eğitimlerin yetersizliği, eğitime ideolojik olarak bakılarak sistemin yapboz tahtasına döndüğü, okul aile birliğinin sağlanamadığı velilerin eğitimle ilgili kararlara katılmadığı belirtilmiştir.

Fiziki Ortam ve Altyapıdan Kaynaklı Sorunlar

30 çalışmanın 15’inde ortaöğretim sisteminin sorunlarının fiziki ortam ve altyapıdan kaynaklandığı belirtilmiştir. Elde edilen tema ve kodlar aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo 3. Fiziki ortam ve altyapıya ilişkin sorunlar

Tema	Kodlar	f
Fiziki ortam	Kalabalık sınıflar	6
	Bina yetersizliği	6
Okula erişim	Barınma sorunu	4
Alt yapı	Donanım Sorunu	14
	Materyal/araç gereç eksikliği sorunu	4

Tablo 3'e göre fiziki ortam ve altyapıdan kaynaklı sorunlar üç tema altında toplanmıştır. Bu temalar; fiziki ortam, okula erişim ve alt yapı sorunları olarak belirlenmiştir. Fiziki ortam teması altında kalabalık sınıflarda öğretmenlerin yaşadığı sıkıntılara ve öğrencilere yeterince ulaşılamadığına ilişkin sorunların varlığına ve aynı bahçede hem ortaokul hem de lise öğrencilerinin olmasından kaynaklı sorunlara değinilmiştir. Okula erişim teması altında ise öğrencilerin ve öğretmenlerin barınma sorunlarına değinilmiştir. Bu sorunlara ilişkin bazı görüşler aşağıda verilmiştir.

"Sınıfımız çok kalabalık ve gürültülü" , "spor tesisleri, spor faaliyetleri yeterli değil" (A9).

"Bir kere okul binasının o amaç için yapılmış bir bina olması lazım. Mesela bu bina bir ilköğretim binası olarak yapılmış daha sonra lise olmasına karar verilmiş." (A7).

"Yurt hayatında problemler olabiliyor. Yurtlarımızın durumu kötü. Yemekler iyi denetlenmiyor"(A11).

"Lise uzak yakında lise olmadığı için. En yakın lise 30-40 km uzaktadır. Şanlıurfa'ya her gün gidip gelme imkânımız yok, servis yok bir şey yok. Kalabileceği güvenli bir yurt olsaydı okuturdum devletin sunduğu imkânları bilmiyorum"(A5).

Alt yapı teması altında materyal/araç gereç eksikliği sorunu ve donanım sorunlarına değinilmiştir. Bu sorunlara ait görüşler aşağıda belirtilmiştir.

"Okullarımızda bulunan eğitim materyalleri yenilenen öğretim programlarını sağlıklı uygulayabilecek yeterlilikte değildir" (A4).

"Devlet tarafından sağlanan kaynaklar ve destek arttırılmalı. Veliler, Milli eğitimin temel ilkelerinde belirtilen işbirliği çerçevesinde, altyapı ve donanımların iyileştirilmesi için katkı sağlamalı. Sınıf ve diğer mekânlar geliştirilmeli, kişi başına düşen mekân miktarı uluslararası standartlara ulaştırılarak sınıf mevcutları 30'un altına indirilmeli" (A2).

"Okulda yeterli araç ve gereçimiz yok laboratuvar yetersiz ve genelde laboratuvarlar sınıf şeklinde kullanılıyor" (A7).

Araştırmalardaki fiziki ortam ve altyapıya ilişkin görüşlerde sınıfların kalabalık olmasını, spor tesisleri, spor faaliyetlerinin yeterli olmadığı, binaların uygun olmadığı, yeterli yurt olmaması, alt yapı ve donanımların yeterli olmaması, araç gereç ve laboratuvarların yetersiz olduğu yönünde görüşler olduğu görülmektedir.

Öğretmenlerden Kaynaklı Sorunlar

30 çalışmanın 11'inde ortaöğretim sisteminin sorunlarının öğretmenlerden kaynaklandığı belirtilmiştir. Elde edilen tema ve kodlar aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo 4. Öğretmenlere ilişkin sorunlar

Tema	Kodlar	f
Öğretmen niteliği personel kalitesinin yetersizliği	Materyal kullanım eksikliği sorunu	5
Öğretmen-öğrenci iletişim (Öğretmen-Öğretmen iletişim)	Öğretmenlerin olumsuz tutum ve davranış sorunu	1

Tablo 4'de görüldüğü gibi öğretmen kaynaklı sorunlar, öğretmen niteliği ve personel kalitesi ile öğretmen öğrenci iletişim sorunu temalarından oluşmuştur. Öğretmen niteliği ve personel kalitesi teması altında öğretmenlerin materyal kullanmadaki eksikliği dile getirilmiştir. Öğretmen öğrenci iletişim sorunu teması altında ise öğretmenlerin olumsuz

tutum ve davranış gösterdikleri ifade edilmiştir. Bu sorunlara ilişkin görüşler aşağıda belirtilmiştir.

“...Bilgisayar, akıllı tahta ve projeksiyon gibi teknolojik araçları kullanmaya pek yatkın değilim. Tabletlerdeki videoları öğrencilere izletiyoruz, bazen de ödev olarak veriyoruz...” (A3).

“...Bilgisayarı iyi kullanmayı bilmediğimden teknoloji ile ders işlenmesi taraftarı değilim. Bu projenin; bilgisayar ve akıllı tahta kullanmayı zorunlu tutması benim için sıkıntı oluşturmaktadır...”

“Bazı hocalar da bilgisi olsa da anlatamıyor, anlatmıyor. Bazı hocalar da çok bilgisiz ”(A11).

“Bazı öğretmenlerimiz bilgileri ne kadar iyi olsa da bize aktarmada pek başarılı değil ” (A11).

“Anlamadığım bir şeyi sorunca bazı öğretmenlerin verdiği karşılık hoşuma gitmiyor. Daha dikkatli olabilirler ” (A11).

“Bazı öğretmenlerin kabadayı tavırları veya birbirleriyle yaşadıkları sorunları bize yansıtmaları hoş değil ” (A11).

“İş birliği içerisinde olmamız sağlanabilir. Fizik dersi matematikle, kimyayla çok alakalı olduğu için onlarla toplantılar yapabiliriz işte bu konuda birlikte neler yapabiliriz bunlar konuşulabilir” (A7)

Araştırmalardaki görüşler dikkate alındığında öğretmenlerin teknolojiyi kullanmada yeterli olmadığı, öğretim sürecini yapılandırma yeterli olmadığı yönünde görüşlerinin ortaya çıktığı görülmektedir.

Finansman Kaynaklı Sorunlar

30 çalışmanın 6’sında ortaöğretim sisteminin sorunlarının finansman kaynaklı olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Elde edilen tema ve kodlara ilişkin tablo aşağıda verilmiştir.

Tablo 5. *Finansa ilişkin sorunlar*

Tema	Kodlar	f
Finans	Okulların finansman sorunu	6
	Öğretmenlerin ekonomik sorunu	2

Tablo 5’e göre finans sorunu teması altında okullara gerekli ekonomik desteğin sağlanamadığı ve öğretmenlerin maaşlarını kendilerini güvende hissedecek kadar tatmin edici bulmadıkları belirlenmiştir. Bulgulara ilişkin görüşler aşağıda belirtilmiştir.

“Bütçeden daha fazla pay ayrılması ve kaynak yaratılması, doğru kullanımı” (A2).

“Harcadığım performansla aldığım ücret arasında bir orantısızlığın olması”(A8).

“Almış olduğum eğitimin karşılığında elde ettiğim kazancın tatmin edici olmaması”(A8).

Programdan Kaynaklı Sorunlar

30 çalışmanın 12’sinde ortaöğretim sisteminin sorunlarının programdan kaynaklandığı sonucuna ulaşılmıştır. Elde edilen tema ve kodlara ilişkin tablo aşağıda verilmiştir.

Tablo 6. Programa ilişkin sorunlar

Tema	Kodlar	f
Program	Program uygulama uyumsuzluğu sorunu	5
	Program ile teknoloji uyumu sorunu	4
	Program/sistem merkezi sınav uyumsuzluğu sorunu	1
	Paydaşların bilgilendirilme sorunu	3
	Sosyal beceri eğitimi sorunu	3
	Ders sürelerinin yetersizliği	2
	Değerlendirme sorunu	2
	Seçmeli ders sorunu	2
	Ders kitaplarında içerik sorunu	1

Tablo 6'ya göre program teması altında program ile uygulamadaki uyumsuzluk, program ile teknoloji arasındaki uyumsuzluk, program/sistem merkezi sınav uyumsuzluğu, paydaşların yeterince bilgilendirilmediği yönünde görüşlerin öne çıktığı görülmektedir. Ayrıca programa ilişkin sorunlar arasında ortaöğretime ilişkin olarak sosyal beceri eğitiminin verilemediği, programı uygulamada ders sürelerinin yetersizliği, öğrenci değerlendirmelerinin adaletli olmadığı, seçmeli derslerin talebi karşılayamadığı ve yeterli branş öğretmeninin olmadığı, ders kitaplarındaki içerik sorunlarına değinilmiştir. Bunlara ilişkin görüşler aşağıda verilmiştir.

“Deneyisel gösterim yöntemiyle anlıyorlar; fakat ÖSS sorularını cevaplayamıyorlar. Biz 2 saatlik dersin içinde hem uygulamayı hem de zorunlu bir ders yükünü veremiyoruz. Uygulama yaptırarak ÖSS'ye hazırlayamıyoruz, ÖSS'ye yönelik ders işlese uygulamaya zamanımız kalmıyor, sınav sistemiyle şu andaki yapılandırmacı sistem uyumlu değil” (A7).

“Yeni programlarla ilgili en büyük sorun, bu çalışmaların eski öğretmenlere yeterince tanıtılmamış ve bilgilendirilmemiş olmasıdır. Çünkü eğitim fakültesinden veya farklı kurum ve kuruluşlarından mezun olan bizler 25 yıldır hizmet etmiş ama yeniliklerle ilgili bir tek seminere veya hizmet içi eğitim faaliyetlerine alınmamıştır” (A1).

“bu konuda bizim gibi tecrübeli öğretmenlerden bilgi almaları, problemleri sormaları, sadece merkezdeki okullarda değil, çevre mahallelerdeki okullarla da ilgilenmelerini ve yapılan yeniliklerle ilgili aksayan yönleri mutlaka sormalarını istiyoruz” (A7).

“kitap basımları çok önemli. Kitapların neredeyse tamamı hatalı” (A7).

“devletin yazdırdığı kitap bence çok yeterli değil çünkü konular çok zikzaklı, seviyesi çok çıkıyor iniyor fazlaca kelime yüklü” (A7).

Araştırmalar ortaya çıkan görüşlere göre programdan kaynaklı sorunlar olarak sınav sistemi ile yapılandırmacı sistemin uyumlu olmadığı, programlar konusunda öğretmenlerin yetersiz olması, programlar konusunda yeterli hizmet içi eğitim verilmemesi ve program hazırlanırken öğretmenlerin görüşlerinin alınmaması belirtilmiştir.

SONUÇ, TARTIŞMA ve ÖNERİLER

Bu çalışmada, Türkiye'deki ortaöğretim sisteminde var olan sorunlarla ilgili yapılan çalışmaların meta-sentez yöntemi kullanılarak değerlendirilmesi amaçlanmıştır. Araştırma sonuçları dikkate alındığında ortaöğretim sisteminin birçok sorunu olduğunun altı çizilmiştir. Ortaöğretim sisteminin temel sorununun ise sistem kaynaklı olduğu belirlenmiştir. Bu anlamda yapılan araştırmalarda ortaöğretim sisteminden kaynaklı bir çok sorun olduğu ortaya koyulmuştur (Adem, 1993; Akbulut, 2014; Akın, Şimşek, & Erdem, 2007; Arslan, 2004; Günbayı, Yücedağ, & Yücel, 2015). Araştırmalarda sistemden kaynaklı

sorunlar arasında, bir üst kademeye geçiş sistemi, eğitimde fırsat eşitsizliği, yönetici/yönetim sorunu olduğu saptanmıştır. Belirlenen bu sorunlar arasında yer alan temalarda, yönlendirme/yönelme ve rehberlik, işsizlik, okullaşma oranı, eğitimde cinsiyet eşitsizliği, öğretmen eksikliği (bölgesel dağılım), denetim sorunu, siyasi/ideolojik - bürokratik işler, okul aile çevre işbirliği yapılamaması, okulun cazibe merkezi olmaması, öğretmenlerin itibar düşüklüğünün yer aldığı belirlenmiştir.

Ortaöğretim de yaşanan sistem sorunlarının temelinde özellikle 1980 sonrasında neoliberal politikaların etkisinin olduğu söylenebilir. Zira bu tarihten sonraki dönemde tüm eğitim kurumlarında özel eğitime ulusal gelirden olan yatırımların arttığı görülmektedir. Aynı dönemde devlet okullarında aşırı kalabalık sınıflar, düşük maaşa bağlı öğretmenler, öğretmen yetersizliği ve eğitimin niteliğinde düşüş yaşandığı görülmüştür. Neoliberal politikaların eğitime yansımaları ile kaynaklara erişim ve eğitimde fırsat eşitsizliği sorunlarında da artış olduğu görülmüştür (Giroux, Apple, McLaren, Freire, & Harvey, 2009). Bu yönüyle eğitimde özelleştirme uygulamalarının eğitim sistemindeki niteliği düşürdüğü için bu uygulamadan vazgeçilerek devlet okullarının niteliğinin artırılması ortaöğretim sorunlarının çözümünde işlevsel bir rol oynayabilecektir.

Ortaöğretim sistemine genel olarak bakıldığında da en büyük sorunun merkezi sınavlara dayalı bir sınav sisteminin olduğu görülmektedir. Ortaöğretime geçişte öğrenciler ikinci bir şans olmayarak bir sınav ile daha nitelikli liselere girmek için bir yarışın içine girmek zorunda kalmaktadırlar. Bu sınav sistemi bir yandan velileri diğer yandan öğrencileri büyük bir baskı altına almaktadır. Bu sistemde veliler, çocuklarının başarısı için kapatılmadan önce dershanelerin yolunu daha sonra ise özel öğretmen tutma yolunu seçmişlerdir. Bu durum velilere ekonomik bir maliyet getirmesi yanında, parası olmayan velilerin çocukları için destekleyici ek bir eğitim alamadıklarından fırsat eşitsizliğine neden olmaktadır. Ayrıca öğrenciyi elemeye dayalı bu sınav sistemi, çocukların eğitimini olumsuz etkileyip, başarısızlık durumunda hayal kırıklığı yaşamalarına ve sınav çalışmalarından dolayı sosyal ve kültürel etkinliklere zaman ayıramamalarına yol açmaktadır. Bu sistem içinde çocuklar sınavlar ve kâğıtlar arasında kaybolarak ne çocukluğunu ne de gençliğini yaşama olanağı bulamamaktadır (Rutz, & Balkan, 2015). Yükseköğretime geçiş sisteminde de tek bir sınava dayalı, diğer ölçütleri göz önüne almayan bir sistemin baskısı altında kalınmaktadır. Bu durumun sonucunda, ortaöğretimde ve öncesinde gerekli yönlendirmeler ve rehberlik hizmetleri yeterli oranda yapılmadığı için mesleki eğitim işlevselliğini yitirmiş ve belirli bir mesleğe sahip olmayan binlerce genç, üniversite kapılarına yığılmak zorunda kalmıştır. Bu açıdan bakıldığında, Türkiye’de mesleki eğitime gerekli önemin verilmemesi, ortaöğretim düzeyinde belirli bir meslek ve beceri kazandırılmaması ve gençlerin işsiz kalmak istememesi üniversite kapılarına yığılmalara yol açmıştır. Avrupa ülkeleri ve Amerika’da ise yükseköğretime yer verme yanında meslek okullarına daha çok ağırlık verilmektedir. Örneğin Amerika’nın Ohio’ya eyaletinde her lisede öğrencileri mesleğe hazırlayan bir meslek bölümü bulunmaktadır (Aykaç, 2017). Yörenin ve bölgenin ihtiyaçları göz önüne alınmadan kurulan meslek liseleri iş yaşamıyla yeterince uyum sağlayamama gibi nedenlerle her geçen gün itibarını yitirmiştir. Öğrencilerin herhangi bir liseye giriş sınav puanına ihtiyaç duymadan bu liselere alınması niteliği düşürmektedir. Aynı zamanda üniversitelere girme konusunda da meslek liseleri öğrencilerinin sınavı kazanmada zorluk yaşayabileceği algısı oluşturmalarına neden olmuştur. Bu yönüyle meslek liselerine giden öğrenci sayısı günden güne azalırken, ortaöğretime gidip üniversiteyi kazanamayan öğrencilerde iş hayatına girmekte zorluk çekmektedirler. Bugün neredeyse her iş başvurusu sırasında

istenen lisans diploması bile işe kabulü sağlamazken, doğru yönlendirilememiş ortaöğretim diplomasına sahip gençler iş bulmakta oldukça zorlanmaktadırlar. Bu yönüyle bu sorunlar dikkate alınarak üniversitelere girişteki merkezi sınavların kaldırılarak, öğrencilerin ortaöğretimdeki başarılarının ve uygulama sürecinin dikkate alınması, öğrencilerin ortaöğretimde katıldığı sosyal ve kültürel faaliyetlerin üniversiteye girişte göz önüne alınması, ortaöğretimde öğrenci merkezli bir uygulamanın hayata geçirilmesi gerekmektedir. Ayrıca meslek liselerinin işlevsel hale getirilmesi için teknolojik ve bilimsel gelişmelere paralel olarak ABD’de olduğu gibi bölgenin ihtiyaçları göz önüne alınarak her lise bünyesinde bir meslek bölümü açılması sağlanarak öğrencilere mesleki beceriler kazandırılabilir. Bu şekli ile meslek liselerindeki aşırı farklılaşma ortadan kaldırılarak mesleki bölümler daha etkili hale getirilebilir.

Ortaöğretim düzeyinde yaşanan diğer bir sorununda okullaşma oranı sorunu olduğu görülmektedir. Türkiye’de 11. Milli Eğitim şurasında açıklanan %95 okullaşma oranı hedefi %87’lerde kalmış ve hali hazırda okullaşma hedefi gerçekleşmemiştir. Erkeklerde %87 olan bu oran, kızlarda %80’lere kadar gerilemektedir (MEB, 2017). Okullaşma oranının istenen hedefe ulaşmamasının sebebi olarak ekonomik ve kültürel nedenler sayılabilir. Eğitimde fırsat eşitliği Türk milli eğitim sisteminin genel amaçlarında açıkça belirtilmesine karşın halen “kız çocukları okumaz” diyen ailelerin sayısı hiç de azımsanmayacak düzeydedir. Bu durum, Türkiye’nin Doğu bölgelerinde Batı bölgelerine göre daha fazla hissedilmektedir. Ayrıca öğrencilerin maddi durumlarının yetersizliğinden ve bazı öğrencilerin mevsimlik işçi olarak çalışmak zorunda kalmalarından dolayı okula devam edememeleri de ayrı bir sorun olarak karşımıza çıkmaktadır. Daha önce 8 yıl olan zorunlu eğitimin 12 yıla çıktığı görünse de 4 yıldan sonra dışardan eğitim imkânı verilmesi birçok kız öğrencinin erken yaşta evlendirilmesine yol açmış ve okula devam etmelerini engellemiştir. Bu açıdan bakıldığında zorunlu eğitimin dışardan bitirme (açık lise) uygulaması kaldırılarak okul öncesi ile birlikte 13 yıl kesintisiz eğitim uygulamasının hayata geçirilmesi okullaşma oranını artıracaktır. Zorunlu eğitimin kesintisiz 13 yıla çıkarılması, “çocuk işçiler” ve “çocuk gelinler” gibi istismarların da önüne geçilmesine katkı sağlayacaktır.

Ortaöğretim düzeyinde okullaşmanın sağlanamamasının yanında okullar arasında da belirgin farklar bulunmaktadır. Bu farklılık bölgeler arasında daha belirgin olsa da, aynı il içinde bile birbirinden çok farklı koşul ve olanaklara sahip okullar bulunmaktadır. Okullar arasındaki bu nitelik farklılığı, fırsat eşitsizliğine neden olan önemli bir etmendir. Bu durumun ortaya çıkmasında ki en büyük nedenlerden biri okullar arasındaki farkı gidermek için eğitime yeterli kaynak ayrılması ile birlikte okullara mali destek sağlanmamasıdır. Bununla birlikte eğitimde özelleştirmeye yönelik olarak özel okulların desteklenmesinin de bu nedenlerden biri olduğu söylenebilir. Ancak Milli Eğitim Bakanlığı bu farkları gidermeye yönelik bir çaba içine girme yerine okulların mali yükünü okullara ve velilere yığarak zengin bölgelerdeki okulların daha çok gelişmesine yoksul bölgelerdeki okulların daha geride kalmasına yol açmıştır. Bunun en büyük nedenlerinden birinin, neoliberal politikaların eğitime yansımaları sonucu özelleştirme uygulamalarına dayalı olarak devlet okullarına yeterince kaynak ayrılması olduğu söylenebilir.

Ortaöğretim sisteminin temel sorunlarından bir tanesi de öğretmenlerin bölgesel dağılımındaki adaletsizliktir. Bazı okullarda norm fazlası öğretmenler bulunurken diğer okullarda branş derslerine ya ücretli öğretmenler ya da uzman olmayan öğretmenler girmektedir. Son yıllarda buna çözüm adı altında sözleşmeli öğretmenlik getirilmiş ve 652

sayılı Milli Eğitim Bakanlığı’nun Teşkilat ve Görevleri hakkında Kanun Hükmünde Kararname ile “ ...sözleşmeli öğretmenler üç yıl süreyle başka bir yere atanamaz...” denmiştir. Ancak bu durum yeni mağduriyetler yarattığı gibi öğretmenler arasında ayırım yapılmasına da neden olmuştur. Ayrıca öğretmenlerin iş güvencelerinin olmaması ve tayin hakkı olmadığı için aile birliğinin bozulması, öğretmenlerin verimini düşüren bir unsur olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu yönüyle öğretmen istihdamında yapılan yanlışlar öğretmenlerin motivasyonlarını düşüren bir etken olmuştur. Bu sorunun ortadan kaldırılması için öğretmenler arasındaki ayırımın kaldırılarak öğretmenlerin tamamının kadrolu hale getirilmesi, mali durumlarının düzeltilmesi öğretmenlerin motivasyonunu yükselterek daha verimli olmasına olanak sağlanabilir. Ayrıca öğretmenlerin nitelikli hale getirilmesi için etkili hizmet içi eğitim faaliyetleri de düzenlenebilir.

Ortaöğretimle ilgili yapılan araştırmalarda fiziki ortam ve araç gereçlerin yeterli olmaması nedeniyle ortaöğretimde öğrenci merkezli bir öğrenme süreci için sorunlar yaşandığı belirlenmiştir. (Akbulut, 2014; Akın, Şimşek, & Erdem, 2007; Ayvacı, Bakırcı, & Başak, 2004; Badur, 2014; Bora, 2012; Çıngı, Kadılar, & Koçberber, 2009; Demir, & Demir, 2012; Erdener, Sezer, & Tezci 2017; Gürkan, 1987; Karacaoğlu, & Acar, 2004). Bu yönüyle araç- gereç yetersizliği ve fiziki ortamın olmaması orta öğretim için önemli sorunlardan biri olarak karşımıza çıkmaktadır. Eğitim ile bireyde meydana getirilecek istendik davranış değişikliği için, belirlenecek hedef ve davranışa yönelik seçilecek içerikle bağlantılı olarak düzenlenecek eğitim durumlarının gerçekleştirilebilmesi ancak uygun fiziki ortamlarla mümkün olabilmektedir. Hazırlık yapılmadan fiziki altyapı oluşturulmadan uygulamaya konulan eğitim programları 4+4+4 uygulamaları ilkökul binalarının lise binası olarak kullanılmasına, yetersiz bina sebebiyle laboratuvarların, öğretmen odalarının, okul depolarının sınıflara dönüştürülmesini zorunlu hale getirmiştir. Bu gibi durumların eğitim öğretimi olumsuz olarak etkileyeceği söylenebilir. Bu açıdan bakıldığında fiziki ortam ve koşulları uygun olmayan bir öğrenme- öğretme süreci öğrencilerin etkili bir öğrenme oluşturmalarına engel olmuştur. Üniversitelere gidecek öğrencilerin ise gerekli donanım ve altyapıdan yoksun olarak bu kurumlara gitmesi üniversite düzeyindeki eğitimin niteliğini de etkileyen bir unsura dönüşmüştür.

Araştırmada ortaya çıkan bir diğer sorunun da öğretmenden kaynaklı olduğu sonucuna varılmıştır (Ayvacı, Bakırcı, & Başak, 2014; Demir, & Demir, 2012; Erdener, Sezer, & Tezci, 2017; Günbayı, Yücedağ, & Yücel, 2015; Karacaoğlu, & Acar, 2010). Öğretmen kaynaklı sorunlar; öğretmen niteliği/personel kalitesi sorunu ve öğretmen-öğrenci iletişim sorunu (öğretmen-öğretmen iletişim sorunu) olmak üzere iki başlık altında toplanmaktadır. Bu alandaki sorunlar materyal kullanım eksikliği sorunu ve öğretmenlerin olumsuz tutum ve davranış sorunu olarak ortaya çıkmıştır. Türkiye’de öğretmen niteliğini artırma yönünde birçok adım atılmasına karşın bu adımların nitelikten çok nicelik üzerinde yoğunlaştığı görülmektedir. Türkiye’de son olarak eğitim fakülteleri programları 2018- 2019 eğitim-öğretim yılı itibarı ile değiştirilerek uygulanmaya başlanmıştır Ancak bu programların uygulamadan çok teoriye yer verdiği ve okul uygulamalarının önemli oranda azaltıldığı görülmektedir (Ulubey, & Başaran, 2019; Stebler, & Aykaç, 2019). Bu yönüyle uygulamadan yoksun bir programın öğretmenlerin niteliğini artırma anlamında istenen verimi göstermesi oldukça zor görünmektedir.

Araştırmada bir diğer sorunun finans kaynaklı olduğu belirlenmiştir. Finansman sorunu; okulların finansman ve öğretmenlerin ekonomik sorunu olarak ele alınmıştır. Eğitim

programlarında geçerli öğrenme yaşantıları özelliklerinden birinin ekonomiklik olduğu belirtilmiştir. Buradaki ekonomiklik ifadesi yapılan genel masraflardan ziyade öğretmenin zamanı ve çabası, ders araçları vb. olarak belirtilmektedir (Baykara, 2010). Bu nedenle öğretmenin çabası ve zamanını etkili kullanması gerekli ders araç gereç/materyallerinin okullarda eksiksiz bulundurulması ile mümkün olduğu düşünülmektedir. Bu durum ise okullara gerekli maddi desteğin sağlanması ile gerçekleştirilebilir.

Araştırmada ortaöğretimin sorunlarından bir diğerinin programdan kaynaklı sorunlar olduğu sonucuna varılmıştır. Program sorunu altında, program uygulama uyumsuzluğu sorunu, program ile teknoloji uyumu sorunu, program/sistem merkezi sınav uyumsuzluğu sorunu, paydaşların bilgilendirilme sorunu, sosyal beceri eğitimi sorunu, ders sürelerinin yetersizliği, değerlendirme sorunu, seçmeli ders sorunu ve ders kitaplarında içerik sorunları olarak ele alınmıştır. Bu sorunların temelinde 2004-2005 yılında uygulamaya konan yapılandırmacı yaklaşım ile üniversitelere girişte istenen merkezi sınav sisteminin uyumsuzluğu yer almaktadır. Çünkü yapılandırmacı yaklaşım, araç- gereç ve donanımı yüksek bir çevre ayarlaması ve uygulamaya dönük bir öğrenme sürecine ihtiyaç duymaktadır. Merkezi sınav ise test ağırlıklı, daha çok öğretmen merkezli bilgi aktarımına ve ezbere dayalı bir sistemi gerektirmektedir. Dolayısıyla başarı ölçütünün merkezi sınavlar olduğu bir sistemde, yapılandırmacı öğrenci merkezli bir sistemin başarı şansı bulunmamaktadır.

Sonuç olarak ortaöğretim sisteminde özellikle neoliberal politikaların yansımaları sonucu eğitimde özelleştirmelerin önü açıldığı, eğitime yeterince kaynak ayrılmadığı ve sınav merkezli bir sistemin ortaöğretim sisteminde uygulamaya dayalı öğrenci merkezli bir programın hayata geçirilmesinin önünde en büyük engeli teşkil ettiği görülmüştür. Bu açıdan bakıldığında ortaöğretime ve üniversiteye girişteki sınav sistemlerinin kaldırılıp; uygulamaya dayalı bir sistem hayata geçirilerek ortaöğretimde nitelikli bir süreç sağlanabilir. Kuşkusuz bunun sağlanmasında öğretmenlere önem verilmesinin ve hizmet öncesinde ve hizmet içinde nitelikli bir öğretmen yetiştirmenin önemi göz ardı edilemez. Orta öğretimdeki kurumların fiziki ve donanım olarak geliştirilmesi, okullaşma oranının artırılması, okullar arasındaki farklılıkların giderilmesi, fırsat eşitliğinin sağlanması bu süreci destekleyen önemli unsurlar olabilecektir.

KAYNAKÇA

- Adem, M. (1993). Ortaöğretimin bugünkü plânlama sorunları. *Eğitim ve Bilim*, 17(87), 3-14.
- Akbulut, N. (2014). *Türkiye’de son dönemde uygulanan ortaöğretim politikalarının etkinlik ve fırsat eşitliği analizi* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Akın, F., Şimşek, O., & Erdem, T. (2007). *Türkiye’de eğitim sorunu, toplumsal aktörlerine göre eğitim sorunlarına bakış*. Ankara: Türk Eğitim Sen Yayınları.
- Akyüz, Y. (2012). *Türk eğitim tarihi*. Ankara: Pegem Akademi.
- Ankara Üniversitesi Çalıştay Raporu (2004). Eğitim bilimleri bakış açısıyla eğitimin güncel sorunları ve çözüm önerileri. İçinde Haktanır, G., Dinçer, Ç., Turcan, İ., Küçükturan, G. ve M. Şen, (Edt.). *Eğitim bilimleri bakış açısıyla eğitimin güncel sorunları ve çözüm önerileri*. Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Yayınları.
- Arıbaş, S., Kılınç, M., Demir, M., & Göldağ, B. (2012). Hizmet içi eğitim programlarının ortaöğretim kurumlarında çalışan öğretmen görüşlerine göre değerlendirilmesi. *Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 14(2), 109-125.
- Aykaç, N. (2017). *Türkiye ve ABD’deki ortaöğretim sistemine genel bir bakış*. II. Uluslararası Felsefe, Eğitim, Sanat ve Bilim Tarihi Sempozyumu, 383-384.

- Arslan, M. (2004). Eğitim sistemimizin kapanmayan yarısı: Yükseköğretime geçiş. *Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 16(1), 37-51.
- Ayvacı, H. Ş., Bakırcı, H., & Başak, M. H. (2014). Fatih projesinin uygulama sürecinde ortaya çıkan sorunların idareciler, öğretmenler ve öğrenciler tarafından değerlendirilmesi. *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 11(1), 20-46.
- Badur, S. (2014). *12 yıllık zorunlu eğitim sisteminde okul yönetiminde karşılaşılan sorunlar* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Zirve Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Gaziantep.
- Baloğlu, Z. (1990). *Türkiye’de eğitim (sorunlar ve değişime yapısal uyum önerileri)*. İstanbul: Türk Sanayicileri ve İşadamları Derneği Yayınları.
- Bora, V. (2012). *Kız çocuklarının zorunlu eğitim sonrası ortaöğretime devam etmeme nedenleri* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Burdur.
- Çetinkaya, L., & Keser, H. (2014). Öğretmen ve öğrencilerin tablet bilgisayar kullanımında yaşadıkları sorunlar ve çözüm önerileri. *Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, 4(1), 13-14.
- Çıngı, H., Kadılar, C., & Koçberber, G. (2009). Türkiye’de ilköğretim ve ortaöğretim olanaklarının ilçe bazında incelenmesi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 36(36), 51-63.
- Demir, S., & Demir, A. (2012). Türkiye’de yeni lise öğretim programları: sorunlar beklentiler ve öneriler. *İlköğretim Online*, 11(1), 36-50.
- Dinç, E., Uzun, C., & Çoban, O. (2014). Eğitimde kademeler arası geçişle ilgili öğretmen görüşlerinin incelenmesi. *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 7(3), 209-235.
- Dönmez, C. (2005). Atatürk ve Cumhuriyet döneminde ortaöğretim. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 14, 255-268.
- Erdem, A. R. (2010). İlköğretim ve ortaöğretim öğretmenlerinin karşılaştığı ekonomik sorunlar ve bu ekonomik sorunların performanslarına etkisi konusundaki görüşleri. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 7(1), 270-287.
- Erdener, M. A., Sezer, F., & Tezci, E. (2017). Liselerde sık karşılaşılan öğrenci problemleri. *Electronic Turkish Studies*, 12(14), 151-166.
- Erwin, E. J., Brotherson, M. J., & Summers, J. A. (2011). Understanding qualitative metasynthesis issues and opportunities in early childhood intervention research. *Journal of Early Intervention*, 33(3), 186-200.
- Finfgeld, D. L. (2003). Meta synthesis: The State of the art so far. *Qualitative Health Research*, 13(7), 893-904.
- Gedikoğlu, T. (2005). Avrupa birliği sürecinde Türk eğitim sistemi: sorunlar ve çözüm önerileri. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1(1), 66-80.
- Giroux, H. A., Apple, M., McLaren, P., Freire, P., & Harey, D. (2009). *Eleştirel pedagoji söyleşileri*. İstanbul: Kalkedan Yayınları.
- Gül, H. (2008). Türkiye’nin eğitim sorunları, AKP’nin eğitime bakışı ve çözüm önerileri. *Toplum ve Demokrasi Dergisi*, 2(3), 181-196.
- Günbayı, İ., Yücedağ, F. ve Yücel, B. E. (2015). Fen lisesinde yaşanan sorunlara ilişkin öğretmen, öğrenci ve yönetici görüşleri: bir durum çalışması. *Eğitim ve Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 4(2), 396-412.
- Gürkan, T. (1987). Orta öğretim kurumlarında öğretime ilişkin sorunlar. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 20(1), 305-322.
- Karacaoğlu, Ö. C., & Acar, E. (2010). Yenilenen programların uygulanmasında öğretmenlerin karşılaştığı sorunlar. *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 7(1), 45-58.
- Keser, H., & Çetinkaya, L. (2013). Öğretmen ve öğrencilerin etkileşimli tahta kullanımına yönelik yaşamış oldukları sorunlar ve çözüm önerileri. *Electronic Turkish Studies*, 8(6), 377-403.
- Koçak, M. (2012). Türk ve Alman eğitim sistemlerinde yükseköğretime geçiş süreci. *Dil ve Dili Bilimi Çalışmaları Dergisi*, 8(1), 148-167.
- Kösterelioğlu, İ., & Bayar, A. (2014). Türk eğitim sisteminin sorunlarına ilişkin güncel bir değerlendirme. *International Journal of Social Science*, 25(1), 177-187.

- MEB (2017). *Öğretmen strateji belgesi*. Ankara: MEB, 13, 20170609-13.
- Murat, S., & Şahin, L. (2011). Gençlerin istihdamı/işsizliği bakımından Türk eğitim sisteminin değerlendirilmesi. *Çalışma ve Toplum*, 30(3), 93-135.
- Noblit, G. W., & Hare, R. D. (1988). *Meta-ethnography: synthesizing qualitative studies*. Beverly Hills, CA: Sage, 1988.
- Ortadoğu Eğitim Fakültesi. (2012). "İlköğretim ve ortaöğretimin yeniden yapılandırılması" ODTÜ Eğitim Fakültesi görüşü. <http://docplayer.biz.tr/10309886-Ilkogretim-ve-ortaogretimin-yeniden-yapilandirilmasi-odtu-egitim-fakultesi-gorusu.html> adresinden 25.04.2018 tarihinde edinilmiştir.
- ÖSYM. (2019). 2019 YKS yerleştirme sonuçlarına ilişkin sayısal bilgiler. <https://dokuman.osym.gov.tr/pdfdokuman/2019/YKS/sayisabilgiler06082019.pdf> adresinden 20.04.2020 tarihinde edinilmiştir.
- Özkan, U. B., & Er, K. O. (2019). Türkiye Cumhuriyeti'nin ilk on beş yılında ve son on beş yılında eğitim programları alanında yaşanan sorunlar: Karşılaştırmalı bir analiz. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Üniversitesi Dergisi*, 9(20), 395-423.
- Razon, N. (1982). Türkiye'de ortaöğretim ve sorunları (1). *Eğitim ve Bilim*, 7(37), 12-20.
- Rutz, H. J., & Balkan, E. M. (2015). *Sınıfın yeniden üretimi, eğitim, neoliberalizm ve İstanbul'da yeni orta sınıfın yükselişi*. İstanbul: Ceylan Matbaası.
- Savin-Baden, M., & Major, C. H. (2010). *New approaches to qualitative research*. New York: Routledge
- Stebler, M. Z., & Aykaç, N. (2019). 2018 Türkçe öğretmenliği lisans programının öğretim elemanlarının görüşleri doğrultusunda değerlendirilmesi. *Dil Eğitimi ve Araştırmaları Dergisi*, 5(2), 116-138.
- Türk Eğitim Derneği (2010). *Ortaöğretime ve yükseköğretime geçiş sistemi*. Ankara: TED Yayını. <https://www.ted.org.tr/wpcontent/uploads/2019/04/ortaogretimeveyuksekogretimegecissistemi.pdf> adresinden 20.04.2020 tarihinde edinilmiştir.
- Ulubey, Ö., & Başaran S. (2019). 2018 öğretmen yetiştirme lisans programlarının değerlendirilmesi. *Uluslararası Eğitim Programları ve Öğretim Çalışmaları Dergisi*, 9(2), 263-300.
- Uluğ, F. (1998). Eğitim sisteminde değişime yapısal uyum sorunları. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 14(14), 153-166.
- Ünal, F. ve Ünal, M. (2010). Türkiye'de ortaöğretim programlarının gelişimi. *Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi*, 1, 110-125.
- Yaman, E. (2010). Kalabalık sınıfların etkileri: Öğrenciler ne düşünüyor? *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 18(2), 403-414.
- Yelken, T. Y., Kılıç, F., & Üredi, L. (2010). Stratejik planlama uygulamalarına ilişkin ilk ve orta öğretim okul müdürlerinin görüşleri. *Uluslararası Avrasya Sosyal Bilimler Dergisi*, 1(1), 38-50.
- Yeşil, R., & Şahan, E. (2015). Öğretmen adaylarının Türk eğitim sisteminin en önemli sorun, neden ve çözüm yollarına ilişkin algıları. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 16(3), 123-143.
- Yılmaz, K., & Altınkurt, Y. (2011). Öğretmen adaylarının Türk eğitim sisteminin sorunlarına ilişkin görüşleri. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 8(1), 942-973.

EXTENDED ABSTRACT

Problems and Evaluation of Secondary Education System in Turkey: A Meta Synthesis Study⁴

Selim TAŞ⁵ & Necdet AYKAÇ⁶

INTRODUCTION

The development of a country is possible with the educated manpower it has raised. It can be stated that the ability that it can train educated manpower is directly related to the importance given to education and educational institutions. Although each stage has a different importance in the education system, secondary education has a special importance with its being a transition stage that prepares for higher education and the vocational education system that trains intermediate staff. Secondary education stage plays an important role in the development of a country, and in providing students with deeper and broader knowledge and skills, while also functioning as a stage that prepares young people for life and professional life as well as training intermediate staff such as technicians (Razon, 1982). In this regard, it is considered significant to raise secondary students as a qualified individual. However, as in all stages of the Turkish education system, it can be said that there are important problems in the secondary education system. In addition, many problems that cannot be solved in primary education are reflected in secondary education, increasing the problems of secondary education (TED, 2010). Experiencing these problems in secondary education, which is the education stage just before entering higher education or entering business life, may adversely affect the preparations of young people for life. From this point of view, it is very important to find out what problems are experienced as a whole with the inputs, outputs, institutions and stakeholders of the secondary education system. From this point of view, it can be seen that the secondary education system has important problems that are exposed today and that are brought from the past. Although steps have been taken to solve these problems, it is observed that these problems still exist (Yılmaz and Altınkurt, 2011). Many studies and workshops have been conducted about these problems, and reports have been prepared (Adem 1991; Badur, 2014; Bora, 2012; Gürkan, 1987; Haktanır, Dinçer, Turcan, Küçüküran, & Şen, 2004; Karacaoğlu, & Acar, 2010 METU Education Faculty, 2012; Razon, 1982; TED, 2010; Uluğ, 1988). In these studies, it is seen that many problems pertaining to secondary education have emerged. It is very important to analyze these studies with meta-synthesis method, and to address the problems related to secondary education systematically, and to offer solutions for these problems. In this study it is aimed to evaluate the studies related to the existing problems in the secondary system in Turkey by using a meta-synthesis method.

⁴ This study has been presented as an oral presentation at the 3rd International Symposium of Philosophy, Education, Art and Science History.

⁵ PhD Student - Mugla Sıtkı Kocman University stas@mu.edu.tr - ORCID: 0000-0002-6946-6218

⁶ Associate Professor - Mugla Sıtkı Kocman University necdetaykac@mu.edu.tr - ORCID: 0000-0003-1729- 524X

METHOD

The meta-synthesis of qualitative research methods was applied in the study, conducted on the secondary education system in Turkey for the interpretation of both qualitative and quantitative research methods. Meta-synthesis is a complete study that includes scrutinizing and interpreting the findings of a number of research studies (Jensen, & Allen, 1996 Cited in: Finfgeld, 2003). In this study, in line with the stages adopted by Noblit and Hare (1988), firstly, the problem was identified, and then, a search was done using the keywords “secondary education”, “secondary education system”, “the problems in secondary education system”, “high school system”, “problems of high school system” between January 2018 and April 2018 in order to find out related studies. The searches were conducted in the Higher Education Council (YÖK) thesis center (in the thesis name field), in EBSCOHost database (in the title and content field), and in the Web of Science databases (in the title and content field), and a total of 4683 studies were reached. 216 of these studies were determined to be related to the problem of this study, and the studies that summarize specific topics were eliminated by examining the summary sections, and it was decided that the 30 studies subject to the research fully meet the criteria of the research. Research data were analyzed with the content analysis technique. Savin-Baden and Major (2010) state that the first step in processing the data in a meta-synthesis is the analysis in which the first order themes are created. The term "analysis" means dividing into basic elements, examining or researching the themes. As a matter of fact, what is done at this stage is to break down the subjects from individual studies and to examine their elements. In this research, the analysis of the studies included in the research was made in line with these steps. Accordingly, the subjects of the studies included in the study were broken, and the elements were examined. Each of the works was simply defined and themes were created. Within the scope of the themes created, the texts of the original articles were analyzed.

FINDINGS, DISCUSSION and CONCLUSION

In this study, it is intended to be evaluating the studies related to the problems existing in the secondary system in Turkey by using meta-synthesis. When the research results were taken into account, it was underlined that the secondary education system has many problems indeed. It was also determined that the main problem of the secondary education system originates from the system itself. In the researches, it was determined that transition system to a higher level, inequality of opportunity in education, and manager/management problem are among the problems arising from the system.

It can be said that the impact of neoliberal policies implemented especially after 1980 constitutes the basis of the system problems experienced in secondary education, as it is seen that the investments from national income to private education increased in all educational institutions after this date. In this same period, it was observed that there was a decrease in the quality of education in public schools due to overcrowding classes, teachers with low wages, teacher shortage. It was also observed that there was an increase in the number of the problems related to access to resources, and inequality of opportunity in education, with the reflection of neoliberal policies on education (Giroux, Apple, McLaren, Freire, & Harvey, 2009).

In this respect, as the privatization practices in education decreased the quality in the education system, giving up this application and increasing the quality aspects of public schools can play a functional role in solving secondary education problems.

It is also seen that another problem at the secondary education is the problem of the schooling rate. Although the equality of opportunity in education is clearly stated in the general objectives of the Turkish national education system, the number of families who still insist that “girls should not study” is not at a considerable level, at all. Moreover, the students' inability to attend school due to their inadequate financial situation and having to work as seasonal workers still remains as another problem.

One of the main problems of the secondary education system is the injustice in the regional distribution of teachers. In some schools, there are more than norm teachers, while in some other schools either paid teachers or non-specialist teachers handle branch courses. In this respect, mistakes made in the employment of teachers have been a factor that reduces the motivation of teachers.

In researches related to secondary education, it is determined that there are problems in the name of a student-centered learning process in secondary education due to the lack of physical environment and equipment. In this respect, lack of equipment and physical environment appears to be one of the important problems for secondary education.

In the research, it was determined that one of the problems of the secondary education system was due to the lack of physical environment and infrastructure. It was concluded in the research that another problem arising was due to the teachers. It is seen that even though various steps were taken in order to improve the qualifications of teachers in Turkey, these steps were focused on quantity aspects rather than the quality-based ones.

In the research, it was determined that another problem originated from finance. Financing problem was considered as the financial problem of schools and the economic problem of teachers. In the research, it was concluded that another problem of secondary education is problems stemming from the program/curriculum. The basis of these problems is the incompatibility of the central examination system, required for entrance to universities, with the constructivist approach introduced in 2004-2005.

All in all, it was observed that as a result of the reflections of especially neoliberal policies in the secondary education system, privatizations were paved in education, that not enough resources were allocated to education, and that an examination-centered system posed the biggest obstacle to the implementation of a student-centered program in the secondary education system. From this point of view, a qualified process in secondary education can be achieved by removing the exam systems at the entrance to secondary education and university, and by implementing an application-based system. Undoubtedly, the importance of providing importance to teachers, and training qualified teachers in the pre-service and in-service training process cannot be ignored. Improving the physical and hardware capabilities of secondary education institutions, increasing the schooling rate, eliminating the differences between schools, ensuring equal opportunities will be important factors that support this process.

Key Words: Secondary education, Secondary education system, Problems of secondary education system